

XXI-oji Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencija

ŠIŲ LAIKŲ ŽMOGUS

2024 m. gegužės 10 d.

PRANEŠIMŲ SANTRAUKŲ LEIDINYS

Abstract book of the
21st Conference of Junior Researchers in Psychology
A PERSON OF OUR TIMES
May 10, 2024

VILNIAUS
UNIVERSITETO
LEIDYKLA

ORGANIZACINIS KOMITETAS

| ORGANISATIONAL COMMITTEE

Pirmininkė | Chair: Rita Jakštienė

Nariai | Members: Greta Guogaitė,
Agnietė Kairytė, Momina Khalid Butt,
Justė Margevičienė, Dovilė Mikučionytė,
Miglė Rudytė.

Studentai | Students:

Rugilė Goštautaitė, Rūta Macijauskaitė,
Dalia Ustinavičiūtė, Gintarė Ušakovaitė.

LiPSA nariai | LiPSA members:

Evelina Laurynaitė, Silvija Žukaitė

KONFERENCIJOS MOKSLO KOMITETAS

| SCIENTIFIC COMMITTEE OF THE CONFERENCE

Pirmininkė | Chair: prof. dr. Roma Jusienė

Nariai | Members: prof. dr. Evaldas Kazlauskas,
prof. dr. Ilona Laurinaitytė, doc. dr. Antanas Kairys,
doc. dr. Greta Kaluževičiūtė-Moreton,
doc. dr. Jurgita Lazauskaitė-Zabielskė,
doc. dr. Paulina Želvienė, dr. Lauryna Rakickienė.

KONFERENCIJOS GLOBĖJA

| PATRON OF THE CONFERENCE

Prof. habil dr. Danutė Gailienė

KONFERENCIJOS ORGANIZATORIAI

| CONFERENCE ORGANISERS

Filosofijos
fakultetas

RĖMĖJAI

| SPONSORS

INFORMACINIS RĖMĖJAS

| INFORMATIONAL SPONSOR

Lietuvos
psichologų
sąjunga

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

<https://doi.org/10.15388/Proceedings.2024.43>

ISBN 978-609-07-1047-0 (Leidinio forma: Elektroninis - PDF)

Copyright © 2024 Authors. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Licence, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Tyrimo tikslas: įvertinti, kiek savižudybių rodiklių skirtumai skirtingose amžiaus grupėse yra susiję su kartų pokyčiais ir kaip tie įverčiai kito per pastaruosius 10 metų.

Metodika. Nagrinėjant savižudybių įverčių pokyčius per pastaruosius 10 metų, buvo naudojama viešai prieinama savižudybių statistika higienos instituto portale. Analizuojant duomenis pasitelktos aprašomosios statistikos priemonės: rezultatams gauti skaičiuoti vidurkiai, o jiems atvaizduoti panaudoti dažnių skirstinio grafikai. Savižudybių įverčiai buvo susumuoti 20-34, 35-49, 50-69 ir 70+ amžiaus grupėmis 100-ai tūkstančių žmonių, atskirai vyrams ir moterims. Viso analizuoti 10743 savižudybių atvejai (2010-2022 metų duomenys; vyrų - 8750 savižudybių atvejai, moterų - 1993). Toliau buvo nagrinėjamas kartų kaitos klausimas. Kiekvienais metais 5-metinių grupių savižudybių rodikliai buvo priskirti tam tikrai kartai: 1920–1945 – tyliajai, 1946-1964 – bumerių, 1965-1980 – X, 1981-1996 – Y ir 1997-2012 gimusių Z kartai. Gauti įverčiai buvo suvidurkinti ir atvaizduoti grafikuose.

Rezultatai. Rezultatai parodė, jog ir vyrų, ir moterų imtyse savižudybių rodikliai didėja su amžiumi, o vyriausioje (70+) amžiaus grupėje savižudybių daugiausia. Nagrinėjant savižudybių įverčių pokyčius kas 3 metus, vyrų imtyje savižudybės mažėjo, išskyrus vyriausių (70+) žmonių grupėje. Moterų imtyje savižudybių įverčiai stipriai nepakito. Nagrinėjant kartų kaitos ryšį su savižudybių rodikliais rasta, kad vyrų imtyje įverčiai mažėjo visose kartose. Moterų imtyje tarp kartų taip pat pastebimas savižudybių įverčių mažėjimas, tačiau jis nėra toks vienareikšmis. Taip pat moterų imtyje 20-24 metų amžiaus grupėje pastebėtas savižudybių rodiklių padidėjimas.

Rezultatų aptarimas. Reikalinga toliau nagrinėti savižudybių įverčių skirtumų įvairiose amžiaus grupėse priežastis. Ypač svarbu atkreipti dėmesį į 70+ amžiaus grupės savižudybių įverčių pokyčius ir veiksnius, kurie gali daryti įtaką tokiems aukštiems šios grupės savižudybių įverčiams. Atliktas tyrimas parodė, kad su amžiumi kylantys savižudybių įverčiai yra susiję su kartų kaitos veiksmu.

Raktiniai žodžiai: Savižudybės; kartų kaita.

KOMPLEKSINIO POTRAUMINIO STRESO IR ALKOHOLIO VARTOJIMO SĄSAJOS PSICHIATRIJOS STACIONARE BESIGYDANČIŲ SUAUGUSIŲJŲ IMTYJE

Greta Jackūnaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. 2018 m. Pasaulio sveikatos organizacija į naujausią 11-ąją Tarptautinės ligų klasifikacijos versiją (TLK-11), šalia jau anksčiau apibrėžto potrauminio streso sutrikimo (PTSS), įtraukė ir naują kompleksinio potrauminio streso sutrikimo (KPTSS) diagnozę. Pastebima, kad PTSS ir priklausomybėms būdingas dažnas komorbidiškumas. Potrauminio streso simptomų ir priklausomybių ryšio supratimas gali suteikti informacijos efektyvesnei pagalbai vystyti. KPTSS į TLK-11 buvo įtrauktas labai neseniai, taigi dar nedaug žinoma apie KPTSS simptomų ir psichoaktyvių medžiagų vartojimo sąsajas. Šiuo tyrimu siekiama įvertinti PTSS ir KPTSS rizikos paplitimą bei sąsajas su alkoholio vartojimu psichiatrijos stacionare besigydančių suaugusių asmenų imtyje.

Metodika. Buvo analizuojami 73 tiriamųjų, dėl psichikos sveikatos sunkumų besigydančių psichiatrijos stacionare, duomenys. 52,1% tyrimo dalyvių buvo moterys. Tiriamųjų amžius svyravo nuo 19 iki 79 metų ($M = 40,47$; $SD = 15,99$). Trauminiams įvykiams įvertinti buvo naudojamas Tarptautinis trauminių patirčių klausimynas (ITEM; Hyland et al., 2021), PTSS ir

KPTSS rizikai įvertinti naudotas Tarptautinis traumos klausimynas (ITQ; Cloitre et al., 2018). Taip pat buvo vertinamas alkoholio vartojimo psichologinei savijautai pagerinti dažnumas.

Rezultatai. PTSS rizikos paplitimas imtyje buvo 15,1% ($n = 11$), o KPTSS - 16,4% ($n = 12$). Dažnai arba labai dažnai psichologinei savijautai pagerinti alkoholį vartojantys nurodė 19,2% ($n = 14$) tyrimo dalyvių. Alkoholio vartojimo dažnumas buvo susijęs su pasikartojančio trauminės patirties išgyvenimo dabartyje ($r_s = 0,385$; $p < 0,001$) ir vengimo ($r_s = 0,233$; $p = 0,048$) PTSS simptomų grupėmis bei su bendru PTSS simptomų įverčiu ($r_s = 0,303$; $p = 0,009$). Reikšmingų sąsajų tarp alkoholio vartojimo ir KPTSS sutrikusios saviorganizacijos (DSO) simptomų grupių nerasta. Atsiskleidė tendencija, kad dažniausiai alkoholį psichologinei savijautai gerinti nurodė pasitelkiantys tie asmenys, kurie atitiko PTSS rizikos kriterijus, tačiau skirtumai tarp rizikos grupių nebuvo statistiškai reikšmingi. Taip pat rasta statistiškai reikšminga politraumatizavimo ir alkoholio vartojimo dažnumo sąsaja ($r_s = 0,353$; $p = 0,002$).

Išvados. Rezultatai parodė, kad psichiatrijos stacionare besigydančių asmenų PTSS ir KPTSS rizikos paplitimas yra ženkliai didesnis nei bendroje populiacijoje, o alkoholio vartojimas labiausiai susijęs su potrauminio streso simptomais – pakartotiniu traumos išgyvenimu bei vengimu.

Darbo vadovė: doc. dr. Odetė Geleželytė

Raktiniai žodžiai: Trauminės patirtys, potrauminio streso sutrikimas, kompleksinio potrauminio streso sutrikimas, alkoholio vartojimas.

PROBLEMİNIS VAIKO, TURINČIO AUTIZMO SPEKTRO SUTRIKIMĄ, ELGESYS: TĖVŲ EMOCIJŲ REGULIACIJOS IR ATJAUTOS SAU REIKŠMĖ

Emilija Jucevičiūtė, Olga Zamalijeva, Vilmantė Pakalniškienė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Autizmo spektro sutrikimas (ASS) – tai neuroraidos sutrikimas, pasireiškiantis vaiko socialinių įgūdžių, kalbos, sensoriniais bei elgesio sunkumais. Nors paprastai ASS siejamas su verbalinės komunikacijos sunkumais, tačiau dažnai šie vaikai turi ir elgesio sunkumų, pavyzdžiui, gali būti agresyvūs sau ar kitiems, demonstruoti stereotipinį elgesį. Ankstyva intervencija, nukreipta į ASS požymių švelninimą, yra itin svarbi, nes specifinis, dažnai kitiems neįprastas ar agresyvus, elgesys riboja vaikų su ASS galimybes bendrauti, kurti šiltus santykius su aplinkiniais, mokytis, ugdyti savo socialines kompetencijas. Nors nemažai žinoma apie įvairias intervencijas ugdymo įstaigose, tačiau vaikas daugiausiai laiko praleidžia namuose su šeima, todėl reikia ieškoti būdų, kuriais tėvai galėtų prisidėti prie sunkumų keliančio vaiko elgesio mažinimo.

Metodika. Tyrime dalyvavo 118 tėvų, auginančių vaiką su ASS, iš jų 108 mamos (91,5%) ir 8 tėčiai (6,8%), kurių amžius svyravo nuo 25 iki 63 metų ($M = 38,6$; $SD = 5,8$). Surinkti duomenys apie 92 berniukus (78%) ir 26 mergaites (22%), kurių vidutinis amžius 7,6 m. ($SD = 3,8$). Siekiant įvertinti probleminį vaiko elgesį, buvo naudojama Elgesio problemų klausimyno trumpoji forma (BPI-S; Rojahn, 2012). Taip pat buvo įvertinti tėvų emocijų reguliacijos gebėjimai naudojant Emocijų reguliacijos sunkumų skalę (DERS; Gratz & Roemer, 2004), o atjauta sau buvo vertinama naudojant Atjautos sau skalę (SCS; Neff, 2003).

Rezultatai ir diskusija. Preliminari duomenų analizė rodo, kad esama teigiamų sąsajų tarp vaiko agresyvaus bei save žalojančio elgesio ir tėvų emocijų reguliacijos sunkumų. Taip pat su šiais vaiko elgesio sunkumais neigiamu koreliaciniu ryšiu susijusi ir tėvų jaučiama atjauta sau.